

مجموعه فرہنگی تاریخ سرحد آباد

نگاهی به موزه عراق

موزه عراق در سال ۱۹۲۳ میلادی تاسیس شد، هنگامی که گرت رید بل "Gert rude bell" کسی که به تاسیس موزه ملی عراق کمک بسیار نمود در واقع او باستان شناس لئونارد ولی "leonard woolley" مبنی بر خارج کردن اشیا "هزاره سوم ق.م" که از شهر باستانی اور یافت گردیده بودند، مانند "جواهرات گورستان سلطنتی" به منظور تقسیم بین British Museum در لندن و موزه دانشگاه پنسیلوانیا در فیلادلفیا را متوقف نمود.

او بر این باور است که مردمان عراق باید سهمی از کشفیات باستان شناسی که در سرزمینشان یافت گردیده داشته باشند، بنابراین ساخت یک موزه را در مرکز بغداد آغاز نمود.

در ابتدا، به صورت خیلی سریع دو اتاق از انبارهای مربوط به عثمانی‌ها را به عنوان سالن‌های موزه در نظر گرفت، و اشیا به دست آمده از حفاریات ادامه دار را در این ساختمان که به عنوان موزه در نظر گرفته بودند، قرار داد، در سال ۱۹۳۶، این اشیا را به ساختمانی که در ساحل شرقی رودخانه دجله قرار داشت انتقال دادند و ساختمان موزه را گسترش دادند.

نگاهی به موزه عراق

پژوهشگر: ناهید زندگی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

سرانجام دولت عراق تصمیم به ساخت ساختمان مدرن به منظور ایجاد یک موزه ملی نمود، که در سال ۱۹۶۰ میلادی تکمیل گردید، موزه جدید در ساحل غربی رودخانه دجله ساخته شده بود. انتقال مجموعه از ساختمان قدیمی و قرار دادن آن در گالری‌های موزه جدید حدوداً ۴ سال طول کشید.

موزه جدید عراق در سال ۱۹۶۴ میلادی بازگشایی گردید و در سال ۱۹۸۲ میلادی گالری‌های جدید به ساختمان اضافه شدند که شامل ۶ گالری بزرگ بودند و جمعاً دارای ۲۲ گالری گردید. به انضمام یک سالن ورودی وسیع و ورودی اصلی موزه

موزه ملی عراق یکی از بهترین موزه‌های باستان‌شناسی در جهان است، که شامل مدارکی مادی می‌باشد که نشان دهنده روند شکل‌گیری زندگی اجتماعی جامعه شهری از ابتدای تاریخ آن می‌باشد.

مدارکی کامل که دربردارنده مجموعه‌ای از گهواره تمدنی که در واقع چکیده‌ای از بنیادی‌ترین فعالیت‌های بشری جوامع امروزی را نمایان می‌دارد و شامل کشاورزی، خط، قوانین، ریاضیات، ستاره‌شناسی، هنرها، ادوات جنگی می‌باشند.

موزه در معرض حمله‌ها و سرقت‌ها قرار گرفته و حفاظت و مراقبت از دارایی‌های موزه‌ها در زمان جنگ یا آشوب‌های شهری یک عملکرد پیچیده و چند وجهی می‌باشد به

نگاهی به موزه عراق
پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

این دلیل که موزه ها در وسایل ارتباط جمعی بیان میشوند و فی نفسه ارائه دهنده زیبایی های گنجینه هایی هستند که این امر می تواند هدفی برای سارقان باشد که با شکل دادن گروه هایی جهت دستبرد و سرقت از موزه ها شکل می گیرد.

در شرایط جنگی نیروهای مهاجم، همگی به عنوان دشمنانی بالقوه می باشند، نیروهای حفاظت در موزه ها و دیگر موسسات فرهنگی، موظف به حمله و نبردی رودررو با آنان می باشند. اگر نیروهای حفاظت، مسئولیت حفاظت موسسات فرهنگی موزه ها کوتاهی کنند در واقع جایگاه امنیتی خود را از دست داده اند و این در حالی است که سارقان به سرعت، در امر سرقت و دستبرد به تمامی فضاهای شهری اعم از موزه ها، پیشروی خواهند نمود.

در واقع سناریوی کامل این سرقت را می توان در موزه ملی عراق در تاریخ های ۱۰ - ۱۲ آوریل سال ۲۰۰۳ میلادی مشاهده نمود و علاوه این در ۱۲ موسسه فرهنگی عراق که شامل کتابخانه ملی، آکادمی ملی هند، موسسات موزیک، رقص، و هنر و دانشگاه هایی در بغداد و سایر شهرها را نیز می توان شاهد بود.

علاوه بر آن، سرقت های سازمان یافته در سایت های باستان شناسی که از میانه دهه ۱۹۹۰ میلادی در جنوب عراق صورت گرفته بودند، به طور بی سابقه ای در هنگام تهاجمات افزایش پیدا کرد و بی وقفه ادامه داشتند.

نگاهی به موزه عراق
پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

نظر به اینکه، موزه ملی عراق، یک مقصد با ظرفیت بالای سرقت برای سارقان اموال فرهنگی به حساب می‌آید، در بدو اجرای ساخت موزه در سال ۲۰۰۳ میلادی، ملاقات بسیاری با یونسکو و دپارتمان فرهنگ آن صورت پذیرفت، تا در جهت اهمیت مراقبت و نگهداری اشیاء موزه تلاش‌های صورت پذیرد. در این خصوص گفتنی است که اتفاقی که در جنگ ۱۹۹۱ میلادی رخ داد به این صورت بود که از میان ۱۳ موزه دایر و مشغول به فعالیت، ۹ عدد از آنها در جنوب و شمال عراق تخریب شده بودند و مورد سرقت قرار گرفتند، که نتیجه آن منجر به سرقت رفتن، حدود ۵۰۰۰ دست ساخته‌های باستانی که کمتر از ۱۰ درصد آن یافت گردیده‌اند.

در نتیجه این سرقت بسیاری از مجموعه‌های ذی قیمت و نفیس باستانی از بین رفته بودند. البته به استثنای موزه موصل و فقط تصاویر و تکه‌های شکسته و پراکنده آنان جایگزین شدند.

تعدادی از موزه‌ها در سایت‌های باستان شناسی نظیر (بابل و هاترا) تعداد از اشیاء خود را در معرض نمایش قرار داده بودند و این سایت‌ها به خوبی محافظت شده گمان نمی‌شود که به عنوان یک موزه کوچک، به آسیب پذیری یک موزه در مرکز شهرهای استانی آسیب پذیر باشند.

در جریان جنگ ۲۰۰۳ میلادی، توجهات موسسات آکادمیک اروپا و آمریکا به موزه‌ها و مراکز فرهنگی عراق معطوف گردیده بود.

نگاهی به موزه عراق

پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

نویسنده مقاله اشاره می‌کند که در طی یک مصاحبه با ژنرال عراقی، جهت بازبینی و نظارت بر اموال فرهنگی منقول در موزه‌ها، سوالاتی مطرح گردیده که او طی گزارش اشاره می‌دارد که اموال فرهنگی - تاریخی موزه‌های موصل و هاترا به موزه ملی عراق انتقال داده شده و در مکانی که گمان می‌گردد امن‌تر باشند، جاسازی شده‌اند. در واقع این ژنرال عراقی اشاره می‌کند که در جنگ اول عراق، موزه‌ها در لیست اهداف نظامی قرار نداشته‌اند.

آقای William Kopolk، متخصص خاورمیانه، در سفری که به بغداد داشت، قبل از رخ دادن تهاجمات و جنگ، در جهت متقاعد کردن مقامات فرهنگی عراق جهت انتقال مجموعه‌های موزه‌ای به خارج از کشور به منظور مصون ماندن از لطمه‌های جنگی تلاش‌هایی نمود.

میدانیم که جمع کردن گالری‌های عمومی موزه و قرار دادن اشیا سالن‌های موزه به انبارها و اتاق‌های مخفی به تنهایی نیازمند بیشتر از دو هفته کار می‌باشد، البته بعید به نظر می‌رسد که کارمندان موزه بتوانند در این مدت زمانی کوتاه موفق به خالی کردن تمام گالری‌ها و انبارهای موزه و انتقال آن به خارج از موزه بشوند.

چگونگی انجام سرشماری ۱۰۰ هزار شی در چنین مدت زمانی کوتاه قابل تامل است و بعید به نظر می‌رسد. البته لازم به ذکر است که

نگاهی به موزه عراق

پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

هر موزه ای در هر جای دنیا این قابلیت را داراست که اشیا خود را در بهترین شرایط جمع آوری نماید و با حفظ تمامیت ماهیت اشیا آنها را بسته بندی نموده و با شناسنامه های مشخص اشیا را به مکان های امن و دور از خطر انتقال دهند. البته گاهی در شرایطی دشوار جنگی در کشورها بودجه اختصاص داده شده تربیت نیروی متخصص با وقفه صورت می پذیرد و همین امر در دستیابی نتیجه مطلوب اختلال ایجاد می نماید.

مراقبت نهایی برای هر موزه، حفاظت موزه می باشد یک واحد پلیس مخصوص که در یک ساختمان کوچک در مجموعه موزه ها قرار دارد اما در هنگام جنگ، بسیار به موزه نزدیک می شوند و گاهی در شرایط جنگ بیش از ۴۰ نیروی حفاظت ناپدید می شوند.

بازگردانی موزه عراق و اداره SBAH، بعد از عواقب ناشی از تاراج و غارت سال ۲۰۰۳ میلادی، که بعد از نصب سیستم کامپیوتری بود، منجر گردید که کارمندان آنان در سطح بالاتری از کارایی در موزه فعالیت نمایند. سیستم گروه SNAH که توسط یونسکو جهت امور اجرایی و اداری در موزه ایجاد گردید دارای برنامه دیجیتال جامع و فراگیر منطبق با معیارهای سازمان یونسکو بوده و توسط یک کمپانی متخصص آثار موزه ای در کانادا برنامه ریزی و کنترل می گردید است.

نگاهی به موزه عراق
پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

مدیران موسسه فرهنگی SBAH و کارمندان موزه در رابطه با نیازها و ملزومات منطبق بر با آثار موزه عراق با یکدیگر تبادل اطلاعات و دانش می نمودند.

بین سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۶ میلادی، حدود ۷۰ کارمند اجرایی متخصص تکنولوژی در رابطه با آموزش های مدرن موزه ای به کشور اردن به منظور آموزش در زمینه مدیریتی و بروزرسانی دانش موزه داری اعزام شدند. در ادامه تجهیزات مدرنی به موزه در بغداد وارد شده اما کار اجرایی شروع نگردیده اند و آن هم به دلیل نقص در موقعیت امنیتی موزه که تنها منجر به ناامنی موزه گردیده و همچنین منجر به کاهش قابل توجه تعداد کارمندان موزه ای شد که قادر به انجام وظایف خود در موزه ها نبودند.

لذا در این خصوص یونسکو با همکاری کشور کانادا با ارسال سیستم های محافظتی و امنیتی جهت ایجاد فضای مطمئن برای کارمندان و اشیا موزه ای، سطح کارایی موزه ها را افزایش داد.

نتیجه گیری و پیشنهادات:

تجربیات و نکات آموزنده بسیاری از موزه عراق می تواند در جریان جنگ عراق آموخت نه تنها در سال ۱۹۹۱ بلکه در سال های ۲۰۰۳ و همچنین جنگ ایران و عراق

بسیار ضروریست که بدانیم تمامی کارفرمایان موزه ها در هر کجا باید برای بدترین سناریوها آماده باشند.

نگاهی به موزه عراق

پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

هر موزه‌ای می‌تواند در یک زمان نامشخص در معرض دستبرد و شرایط بحرانی و حتی جنگی قرار بگیرد، که در نتیجه آن تمامی آثار و اشیاء هنری تاریخی و گرانبه‌های آن در معرض خطر و نابودی باشند.

مدیران موزه‌ها، در هر حال باید با در نظر داشتن احتمال وقوع هر حادثه‌ای به منظور دور نمودن دست ساخته‌ها و آثار موزه‌ها از خطر و انتقال آن به شرایط امن شرایط ویژه‌ای را در نظر داشته باشند.

به عنوان نمونه در خصوص خارج نمودن اشیاء به منظور انتقال به کشوری امن، البته اگر عملی باشد، و یا ساختن پناهگاه‌های استاندارد و امن در خاور نزدیک که بسیار لازم الاجرا است، بسیار توجه گردد.

همچنین توجه به این نکته بسیار ضروری است که در انتقال اشیاء، این امکان وجود دارد که برچسب هویتی شیء مفقود و یا جابجا شود لذا در این خصوص، متخصصین امر نهایت تلاش خود را به منظور به کارگیری متد به روز جهت حفظ مشخصات هویتی شیء در نظر داشته باشند.

تعدادی از موزه‌ها در اروپا و آمریکا، در خصوص ثبت و ضبط اطلاعات اشیاء از سیستم بارکد بر روی دست ساخته‌های موزه‌ای،

استفاده نموده‌اند، اما با این حال هنوز با قاطعیت نمی‌توان به استناد چنین روش کارایی بالایی برای آن در نظر گرفت.

هیچ یک از موزه‌های عراق، هنوز مدرن و دارای بروزرسانی سیستماتیک نمی‌باشند، که به آسانی بتوان به اندوخته‌های فرهنگی آنها دست یافت، اما این امر قابل ذکر است که اشیا یافته شده از حفاریات باستان شناسی در موزه‌های نظیر موزه‌های استانی و محلی آنان نگهداری می‌شوند. و همچنین نقشه‌ها و آثار اسکن شده در بخش‌هایی از موزه‌ها نگه‌داری میشوند.

در واقع در تمامی موزه‌های مدرن، ثبت و ضبط اشیا موزه‌هایی در فرمت cd، DVD، فلش، usb کاملاً مقدور می‌باشد، که به راحتی قابل نقل و انتقال هستند، علاوه بر آن اگر در برگه‌های کاغذی و نوشتاری مکتوب می‌گردند به صورت اسکن شده نگهداری شوند تا از هرگونه گزند و آسیبی در امان باشند.

و علاوه بر آن هر موزه‌ای باید دارای کاتالوگ‌ها، عکس‌ها، یادداشت‌های عمومی و ذخیره اطلاعاتی بروز شده باشند. موزه‌ها نیازمند عکس و به عبارتی مدارک مستندی مبنی بر وجود آیتم‌های تصویری مورد نظر در کالکشن‌های موزه‌ای هستند که این امر از لحاظ دستیابی بنگاه‌های اطلاعاتی مرتبط با سازمان فرهنگی یونسکو مبنی بر شناسایی آثار بسیار حائز اهمیت می‌باشند.

نگاهی به موزه عراق

پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)

در واقع یونسکو در خصوص شناسایی آثار در سوریه ایران برنامه‌ای را بازگشایی نماید تا دستیابی به آثار فرهنگی کشورهای خاورمیانه با دقت بیشتری صورت پذیرد و این امر سطح معلومات و آگاهی بخش فرهنگی کشورهای منطقه را حتی در شرایط بحرانی نظیر جنگ همواره آماده و بروز نگه می‌دارد.

پشتوانه هر موزه بناها و سایت‌های باستان‌شناسی می‌باشند که در واقع بیانگر دورنمای فرهنگی کهن آن سرزمین هستند و یونسکو نقش اصلی در ثبت و ضبط و نگهداری از آنان را بر عهده دارد.

و فقط یک کشور قوی می‌تواند از آثار فرهنگی خود با تمام وجود محافظت نماید. و عراق در سال ۱۹۹۱ میلادی توانست چنین اقدامی را انجام دهد.

در ادامه لازم به ذکر است حتی در بهترین شرایط نیز امکان سرقت آثار وجود دارد، و در این میان کشور ایتالیا، اقدامات موثر و پیشگیرانه‌ای در خصوص سرقت آثار فرهنگی و موزه‌ای انجام داده است. در رابطه با بناهای باستانی و تاریخی علاوه بر ثبت و ضبط مشخصات اصلی بنا، لازم است کاتالوگ کامل تصویری، شامل طراحی کامل بنا، در مقیاس اصلی، عکاسی، و دیگر یادداشت‌های لازم وجود داشته باشد.

علامت گذاری رنگ آبی بر پشت بام تمامی موزه‌ها، ساختمان‌های میراث فرهنگی، موسسات هنری، به گونه‌ای اجتناب ناپذیر باید انجام گیرد تا در شرایط بحرانی و جنگی، مانع از حملات هوایی به این اماکن صورت پذیرد، و ضروری است که تمامی گروه‌های درگیر به چنین نشانه‌هایی آشنا باشند و از حملات هوایی اجتناب ورزند.

و در خصوص تپه‌ها و سایت‌های باستانی، نیز لازم است از طریق سیستم ردیابی جغرافیایی GIS نشانه گذاری شوند تا در معرض خطرات ناشی از حملات هوایی قرار نگیرند.

در سه سال گذشته بسیار از کشورها از جمله عراق، سایت‌ها و اماکن باستانی خود را از طریق تکنیک GIS نظیر ماهواره‌ها تصویربرداری نمود و تمام جایگاه آنان مشخص گردیده‌اند.

در پایان لازم به ذکر است موزه‌ها می‌توانند به عنوان مراکز آموزشی بسیاری از محققان و پژوهشگران را تحت پوشش آموزشی خود قرار دهند و از آنان به عنوان محققان برتر و ژورنالیست‌های آموزش دیده جهت معرفی خود استفاده نمایند.

مجموعه نشریات علمی و پژوهشی مرکز باور

Bibliography:

- Damergi, M.S.B. [۱۹۹۹]. Gräber assyrischer-Königinnen aus Nimrud/ Qubur al-malik al-ashuriy. Main ۲: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums
- Emberling, G. and K. Hanson, eds ۲۰۰۸. Catastrophe!: The looting and Destruction of Iraq's Past Chicago: The university of Chicago Press
- Myers, s. ۲۰۱۰, ۲۵ June. Iraq's Ancient Ruins face New looting. "The New York Times" (August ۲۰۱۰)
- Woolley, L., and P.R.S. Moorey. ۱۹۸۲. The Excavations at Ur of the Chaldees. Cornell University Press

مجموعه فراسنی، تاریخ سرعرب

نگاهی به موزه عراق
پژوهشگر: ناهید زندی (کارشناس موزه ظروف سلطنتی)